

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻԱՅ

ԲԱՆԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԵՐԵՄԵՐՈՐԴ. ՏԱՐԻ

ԶՄԻՌՆԻԱՅ ԸՆԲԱԹ 11 ԱՊՐԵԼ 1870

ԹԻՒ 884

ԲԱՆԱՔԱԿԱՆ

Նորոգեման կայսեր անապատական խնամքով համարձակ իր զորք զբաղեցնող սահմանադրական փոփոխութիւնը ծանր տարածաշրջանի պատճառով Կաղզիոյ պաշտօնէից խորհրդոյն մէջ հետեւեալ տարածաշրջանէն մէկ քանին, այսինքն երկամիջ տեսուչ մօսիւ Պիւֆէ, արապիկն զորքոց տեսուչ Տարիւ կոմսը, խալուէ Կարգիզը և մօսիւ Շախաթի, իրենց հըրաւարական տունն և ընդունուեցաւ Եւրոպայ արդարութեան տեսուչ մօսիւ Օլիվիէ, որ միանգամայն պաշտօնէից խորհրդոյն նախագահն է, երեսփոխական ժողովոյն մէջ անապատից որ յիշեալ խորհրդոյն վրայ իրենց ունեցած վստահութիւնը յայտնեն և Ռոսի քուէարկութիւնն եղաւ նոյն ժողովոյն մէջ, և անոր անդամոց խիստ մեծագոյն մասը իւր գոհունակութիւնը և վստահութիւնը յայտնեց պաշտօնէից խորհրդոյն վերայ, հետեւեալ մօսիւ Օլիվիէ հաստատուն պիտի պահէ զայն՝ քանի մը նոր անգամներ զննելով հրաժարելուց տեղը:

Կաղզիացոց կայսրը՝ ուղեւոր աղատաբերոց փափաքը ի գործ դնել, յատուկ նամակաւ մի հրաման տուաւ մօսիւ Օլիվիէին, որ 1853ին հաստատուաւ Ասամանադրութեանը այնպիսի աղատաբերական փոփոխութիւններ ընէ և այնպիսի որոշ ձև մի տայ, որ ազատ մնայ ամեն տեսակ բանակապետութիւններէ և բոլորովին անփոփոխ ու անխախտ ըլլայ, և միայն ժողովրդական քուէն (ընկերութիւն) կարող ըլլայ՝ ըստ կայսերական անապատական փոփոխել զայն:

Յիշեալ կայսերական նամակը ընդունելէ ետեւ, մօսիւ Օլիվիէ սահմանադրական օրինաց ծրագիր մի ներկայացուց Դերաիտին, որուն մէջ էերուր յօդուածը կընէ թէ՛ Ասամանադրութիւնը չլինար որեւէ փոփոխութիւն ընդունելու բայց միայն ի ժողովրդէն ըստ անապատական կայսեր, իսկ անապատ յօդուածոյն զորութեամբը թէ՛ կայսրը, թէ՛ Դերաիտը և թէ՛ երեսփոխական ժողովը պիտի կրնայ

օրինաց ծրագիր մի անապատական, բայց ի արդի օրէնքներէն, որոց վրայօք նախ երեսփոխական ժողովը քննութիւն պիտի ընէ և իւր հաւանութիւնը պիտի տայ: Կարծեալ մօսիւ Օլիվիէին օրինաց ծրագրին երկրորդ յօդուածովը իշխանութիւն տրուած է կայսեր՝ ասեցնել Դերաիտին անդամոց թիւը մինչեւ երկու երրորդ մասը ազգային երեսփոխական թուոյն տակայն տարին քսան հոգիէն աւելի պիտի չլինայ Դերաիտին անգամ անուանել:

Ի սկզբան զրեթէ ամենքը դո՛հ եղան սահմանադրական օրինաց այս ծրագրէն, որով կայսեր իշխանութիւնը մեծապէս կը շարժուէր: Այսպիսի քիչ մը ժամանակէ ետեւ զանազան պատճառներ յետմէ թե՛ թիւով, հասարակական կուսակցութիւններ և լինհաշուեաց կուսակցութիւնը սկսան իրենց զմեզ հախիւնը յայտնել և անապատի սահմանադրական փոփոխութեանց դէմ խօսել և զրեթէ՝ որոց աղատաբերական պայմանները բաւական կամ կատարեալ չեն համարիր: Բայց միթէ կարելի է զամենքը դո՛հ ընել, միթէ կարելի է հաշտեցնել այնպիսի անձինքը՝ որոնք նոյնինքեանք Ասամանադրութեանը տուած են իրենց: Մօսիւ Կամիլ թէմա՝ երեսփոխական ժողովոյն մէջ երկար ու ծարտաբախտ ատենաբանութեամբ մի վերոյիշեալ սահմանադրական օրինաց ծրագիրը դատաւարեաց յետմէ թիւով զհասարակութիւնը որ կը գտնուի ի մէջ միասնական յաջողութեան և սահմանադրական վեհապետութեան վերջապէս այնպիսի փոփոխութեան արամարտութեամբ մի խօսեցաւ, որ զիտութեան վերաբերեալ խնդրոց միայն կը յարմարի և ոչ քաղաքային ու վարչական ծանր և չփոփոխել խնդրոց, որոց վրայօք կը թիւ տակաւին փոփոխութիւն չունի: Երեսփոխական ժողովը այսպէս խորհեցաւ, որ երեսփոխական տեսնաբանին առջինը յարգելով հանդերձ՝ 225 քուէից առաւելութեամբ, ընդդէմ 43 հակառակ ձայնից՝ իւր վստահութիւնը յայտնեց, (ինչպէս որ արդէն զրուցած եմք,) պաշտօնէից խորհրդոյն, որ

սահմանադրական օրինաց այս ծրագիրը Կերաիտին ներկայացուցած է ու անոր հաստատութիւնը կը խնդրէ իրաւացի պատճառներով:

Այսպիսի կայսրութեան մէջ կը գտնուի այժմ Կաղզիոյ ներքին քաղաքականութիւնը, որուն վրայօք մեծապէս զբաղեալ ըլլալով թէ՛ կատարութիւնը և թէ՛ ժողովուրդը, լրացուցեալ արտաքին զորքոց վրայօք շատ բան չեն դրեր: Իսկ ի մասին հոգի տիեզերական կոչումը ձախորդ ժողովոյն՝ Կաղզիոյ կատարութիւնը՝ խոհեմութիւնը ձեռքէ չձգելով հանդերձ՝ կը շարունակէ մշտ ամենայն յարգութեամբ իւր յանդիմանութիւնները ընել ժողովոյն հարցը, անոնց ուշադրութիւնը հրաւիրելով ի վերայ վտանգաւոր հետեւեալ տեսչոց որոնք կրնան ծաղիլ ժամանակիս աջատաւեր ողբոյն հակառակ վարդապետութեանց հաստատութեան և ընդունելութեան, թէ պէտեւ հեռավոր կը ծանուցանէ թէ՛ Կաղզիոյ անձնական անխախտութիւնը արդէն որոշուէր է ժողովոյն մեծագոյն մասին հաւանութեամբը:

Երկրպագական կատարութեան հակառակ օրացիրները փութացան հրատարակելու թէ վստահ. Կաղզիոյ փաշային պաշտօնը յաջող լինաւ մի չունեցաւ ի Կ. Պոլսի, այսու ամենայնիւ անոնց ձախորդ ուշադրութիւնը բոլորովին անհիմն էր. վստահ ի Կ. Պոլսը թեմա՝ փոփոխութեան մը ետեւ, իւր բարձր հաւանութիւնը տուաւ Երկրպագական դատաւարական բարեկարգութեանցը՝ որոնք Կաղզիոյ փաշային խոհական կենցաղային տեսնաբանը խմբագրուելով՝ Լեւոնայի մեծ տէրութեանց վաւերացմանը անապատական մեծ տեսչոց քննուեցան Կահիրէի մէջ, Օսմանեան կայսերական կատարութիւնը՝ որուն յարաբերութեանը իրենց բարեկարգական և սիրալիկ են այժմ, բարձրաւ խմբագրեալ կատարութեանը հետ, կատարեալ իշխանութիւն տուաւ վստահ. Կաղզիոյ փաշային, որ այս օրակարգ խնդրոյն նկատմամբ իւր բանախօսութիւնը շարունակէ մեծ տէրութեանց հետ:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Անապատի Պիտո. Պապին կոնգրէսը՝ զոր գերաբնիմ աքեպիսիպոսին յանձնած է Կ. Պոլսոյ Հայ կաթողիկոսը ժողովրդեան և հասուն Պատրիարքին մէջ պատահած տարածաշրջանից կարգադրելու համար:

Մեծարդոյ կարգը, ուղեւոր և տաքերական օրհնութիւնը: Խիստ մեծ ցաւ և արտօնոց կարգի տրամալիւնն եղաւ մեր օրերին, երբ իմացանք թէ Կ. Պոլսոյ Հայոց եկեղեցին երկրպագականութեամբ և խոտովութեամբ կը յուզի չարաչար, և թէ այն խաղաղութիւնը՝ որտէր պահպանուէր համար թէ՛ մենք և թէ՛ մեր նախորդները չլինէր դադրած այս հաստատուեցայ յանձնելու, հետեւեալ է բոլորովին այն եկեղեցիէն: Երբ որ քանի մը աշխարհականներ՝ Հայ ծխի կրօնաւորներէն և աշխարհիկ կղերիկ անդամներէն ունայ հետ միտնալով, մեր յարգելի եղբոր Անտոն Պետրոսին, Կիլիկիոյ Պատրիարքին իշխանութիւնը անարգելի ու մերժելի յայտնաւորեալ, ասոր վրայ աւելցնելով Յ. կրօն Յովսէփոյ Առաքելեան՝ Անկիւրիոյ եպիսկոպոսին կանոնական իրաւասութիւնն ալ մերժելով, որտէր մեր հաւանութեամբը նոյն Պատրիարքին փոխտնորդութիւն կընէ: Անանկ որ համարձակելու են այն փոխտնորդին զձեռնին ու հրամանները չընդունելու և ասով եկեր հասեր են տարակուսի տակ ձգելու նաեւ վերոյիշեալ Պատրիարքին ընտրութեան օրինաւորութիւնը, որտէր թէ՛ եպիսկոպոսաց միաձայն հաւանութեամբը եղած է, և թէ՛ մեր մասնաւոր դատաստանաւ հաստատուած է: Բայց յայտնէ նաեւ յանդերձն են ամենաւերջ պատարագի և ժամերգու:

թիւն տունն զայն անհիշելի: Պատրիարքին անուան յիշատակութիւնն ալ, և վեհապետ չեն տակաւն տուաւ կազմակերպութիւնը օրինաւոր խորհրդին զէմ խորհրդի կանոններ և եկեղեցի մէջ հաստատուելու, որտէր հաւանական խորհրդով անուանելու Հայ կաթողիկոսական տեղապետ, իւր թէ կաթողիկոս եկեղեցի մէջ ամեն ժողով աղատ ըլլայ ապրիլ ըստ հաւան, և որպէս թէ պարտաւորութիւն չըլլայ հաւանութիւն և անապատ իրենց հոգիներուն, ինչպէս Կաղզիոյ կը պատուիր:

Այս ամէն բան, մեծարդոյ կարգը, շատ ծանր ու լրտաւոր պարտաւոր ըլլալով, մեր իրար ի իւր խոհեցաւ: Ինչու որ չլինէր սպասել տակաւ Հայոց ազգէն, և անապատի Կ. Պոլսոյ Հայերէն, որոնց վրայ անապատական զանգ միշտ անանկն ինամբ և հոգ ունեցեր է: Անոր համար Ս. Պետրոսի զանգն յարգութեան և հըրաւարական յայտարարութիւնները, որոնք վերայ իշխաւ աշխարհականաց, կղերականաց և կրօնաւորաց մասին ներկայացուցած արտունջի թղթերուն մէջ կը գրուէր ին, այս մեր սրտին ցաւը մեղմուցնելու բաւական չին ըլլար: Անտարակցայ իրենց այս յայտարարութեան տակ ծանրակշիւթիւն մը տալու համար ալ անկաւորաբար անուանել են, և անոնք ասով Յ. կրօն Յովսէփոյ կայսրականութիւնը ազատել կարծեմ են, սակայն կրտսերներ, որ այս՝ Աստուծոյ հաստատուած անապատական զանգն իշխանութեանը զէմ՝ ծուռ, սուտ և գոյթակարգական վարդապետութիւններ սարգել մտնելու մեղքը կընէ, և նոյն թիւ մեր Սահմանադրութեանց դրոշմութեան և իշխանութեանը անարգութիւնը բնաւարդութեամբ են: Եւ պէտեւ այս գէշաբեղ մեր սիրտը ի իւր վերաբերած են, սակայն չեն կրնար մոռնալ, որ այն քաղցրին մէջ զաւուր Հայ ժողովրդեան մեծ մասը իւր

պարտուցը և հաւանութիւն մէջ անարատ մնալով, թէ այս Ս. Պետրոսի և թէ՛ իրենց Պատրիարքին հաւատարմութեանը և ի չափաւոր աղատ մնալու իրաւարար է:

Այդ ըստ պարտուց մը պաշտօնին, այս չարեաց դարման մը անանկ համար, քեզի՝ յարգելի եղբայր, որ մեր անապատական նախնայական պաշտօնը ունիս Կ. Պոլսոյ քաղցրին մէջ, կը հրամայեմ զաւուր վստահութեամբ քաղցր, և ասով պաշտօնիդ համեմատ ամէն կերպով աշխատել Կիլիկիոյ հաւատաւորներէն իրենց հաւատքին մէջ հաստատուելու և փոխութեան ծանրան բերելու զանոնք, որ ուղիղ ծախել խոտորած են: Եւ որպէս իւր կրօնաւոր պաշտօնը ըստ պատշաճի կատարել, պէտք եւ քու խոտորած յանձնած հաւատաւոր լինելով, որ ճշտան մերոյ Կիլիկիոյ Պատրիարքին հոգի մը Կահիրէի հոգի յանձն օրոյն Պատրիարքին ընդհանուր եկեղեցին հոգի եւր, ուղեւոր և կատարելու տուած իշխանութիւնը՝ ի հաւատոյ է. անանկ որ այս իշխանութեան ազատ և կատարեալ զործադրութիւնը ոչ մէկ երկրի, և ոչ մէկ ազգայնութեան սահմանովը չլինայ ըստ փաւորութիւն:

Յիշեցուր անոնց, թէ կաթողիկոսական անուան պահ ծաղիլ մարդը՝ հոգեւոր Կահիրէի աղատին հետ ի միութեան պէտք է ըլլայ, ոչ միայն հաւատքի և վարդապետութեան կողմանէ, ալ և պէտք է որ հաւատալ ըլլայ, երբ որ ծխի և բարեկարգութեան նկատմամբ որոշուէ կընէ: Անոր համար ալ զանցաւորութիւն չընէս այս հաւատաւորաց և բովանդակ արեւելոց տորիքներէ ծխի և բարեկարգութեան մէջ եղած մեծ տարբերութիւնը. ինչու որ այս երկու բանը իրարու հետ չփոխելի միտքներին խոտորէ է, և ասկէ ալ որ անդաւադ անկէ կը լայ անհամար և անխաւ տրամաւորաց և պատճառ տուաւ:

Լաճնուս նայելով՝ փարիզի Անգլիոյ դեսպան վանմա լորա Այլընս իւր բոլոր ջանքերը կաշխատի լադիպոսի դատաստանական բարեկարգութեանց օր յառաջ ի գործ դրուելուն և հիւպատոսական իրաւասութեանց շնչուելուն, որ տէրութեան մէջ մասնաւոր տէրութիւններ ըսելէ՝ Վորին Վանու թիւնը Վաղդիոյ արտաքին գործոց պաշտօնէին հետ յաճախ տեսակցութիւններ ընելով այս ծանր խնդրոյն նկատմամբ՝ ամեն կերպիւ կը ջանայ զաղբիացի կառավարութեան ընդգիծութիւնները օրինաւոր փաստերով հերքելու և բանաւոր լուծում մի գտնելու այս քաղաքային անկոնոնութեանը։ Ստոյգ է թէ այս անկոնոնութիւնը հաստատուն մնալու համար՝ Աղէքսանդրիոյ զաղդիացի բնակիչները աղբւրսդիր մի մատուցած են՝ Վարդուէրն կայսեր, սակայն ամեն մարդ գիտէ թէ այս աղբւրսդիրը արգարութեան սկզբանց վերայ հիմնաւ չկրնար ըլլալ, և անոր նպատակը ուրիշ բան չէ բայց միայն անձնական օգուտը՝ ի մնաս հասարակաց օգտին։

Հետագիւր արդէն կը ծանուցանէ թէ Ռուսաց կառավարութիւնը ընդունել է լադիպոսի գաղաւտանական բարեկարգութիւնը և այս որոշումը պաշտօնական կերպիւ իմացուցել է բարձրագոյն փոխարքային։ Սա երեւմանց՝ Անգլիան ևս պատրաստ է յօժամամիտ է իւր հաւանութիւնը տալու այս բարեկարգութեանը։ որուն օրինակին պիտի հետեւին անշուշտ միւս գլխաւոր տէրութիւնները։ Հետեւաբար շատ չանցած՝ վանմա Վոլայար փաշային ծանր պաշտօնը ամենայն յաջողութեամբ պիտի պսակուի։ որով Վորին Վանութեան կենցաղագիտական աստղանդը նոր փառք մի պիտի ստանայ աշխարհի առջև։

Հէլլատայի մէջ աւաղակութիւնը գործադարար կը յառաջագիծէ և կառավարութեան անդադար ջանքեր մինչև ցայսօր չկրնայ զսպել զայն։ Աժողովրդական լիցիւնքէն 1 1/2 ժամ հետո 30ի չափ աւաղակներ ճանապարհորդաց փոքրիկ խումբ մի բռնեցին, որ քաղաքեւէր։ Այնքի Անգլիոյ և Ռուսիոյ դեսպանաւորները խորհրդոյ քարտուղարներէն, 3 անգլիացի հարուստ անձնականներէ և երկու տիկիններէ։ որոց առաջնորդը եղած էին չորս զինուորք։ Աւաղակները զինուորներէն երկուքը սպաննելէ ու երկուքը չարաքար վերաւորելէ ետև, ճանապարհորդները լիւր տարին ու տիկինները յուղարկեցին ի քաղաքն, ծանր փրկանք խնդրելով վտան աղատութեան իրենց քովը արգելեալ ազնուականաց։ Ոմանք կը տեսնէին աւաղակները մէկ միլիոն արախի կը պահանջէին, ուրիշներուն ըսածին նայելով 50,000 անգլիական լիւրա կուղեն ի գին աղատութեան յիշեալ

լիւթեան ընդդէմ առաքելական դաշին այն մարդիկն են որոց գրգռութեամբ, որոնք չեն փոխար այս Ս. Սթոնոյն Արեւելեան եկեղեցեաց վրայ ունեցած վրկաւտ իրաւունքը ջնջելու կամ նաւադիւրներու։ Յիշատի մենք և մեր նախորդները ծանուցել ենք, թէ արեւելեան ծէսերը պիտոր անխախտ մնան, երբոր ոչ հաւատքի և ոչ միութեան կը միտեն, սակայն չկրնար ըլլալ որ եկեղեցական բարեկարգութիւնը՝ զոնեա զլիւսաւոր և հական մասերու նկատմամբ միօրինակ չլլայ, և կամ ուր որ խախտած է, չտիկելու չաշխատուի։ Մեր առաքելական պաշտօնը մեզի պարտք կը դնէ հսկելու այս միութեան, որնոր կատարելու երբէք անխախտ պիտոր չըլլանք։ Այս էր պատճառը, որուն համար 1867ին Յուլիոսին Սահմանադրութիւնը արտադրական և կուղենք որ պահուի խղճի և խափու անոնցմէ՝ որոնց որ կը վրաբերի։ Ինչու որ եկեղեցական աղատութիւնը պահպանելու, և պիտիւ պտաց իշխանութիւնը և իրաւունքը պաշտպանելու և ուղղափառ միութիւնն ու կրօնը պահելու՝ ասկի աւելի յարմար միջոց մը չկայ։

Բայց սակայն ինչպէս կարելի է որ այս Ս. Սթոնոյ յարդեն և անոր հպատակած ըլլան անոնք՝ որ այս առաքելական գաշին իրաւունքները ու պաշտօնը կանադգեն կամ կը խախտեն։ Եւ իրօք ալ վերոյիշեալ Հայոց աղբւրսներէն կը տեսնուի այս հնազանդութեան բարձրութիւնը։ Ասանք կը լսուի իրենց, որ պահելով իրենց ծէսը, կարենան առաքելական նախնային իշխանութեան տակ մտնել, քանի որ մեր Յ. կարայր Աւետոս թ. Պատրիարքական պաշտօնին մէջ կը մտայ։ Բայց օրոշեցինք բնաւ չհաւանիլ այս բանին։ Ինչու որ յայտնի է, թէ աղբւրսդիւնները ասով ուրիշ բան չեն խնդրել, բայց եթէ իրենց օրը

բանտարկելոց։ Այս դէպքը՝ ինչպէս իւրաքանչիւրք կրնայ երեւակայել, խիստ ծանր է և հելլենական կառավարութեան պատուոյն և դանձուն փաստարար Վանդի յիշեալ հարուստ աղնուականները՝ որոցմէ մէկը լորտ, միւսը կոմս և մնացեալները բարձրագոյն տիճան անձինք են, պիտի չուշանան աւաղակաց պահանջած փրկանքը վճարելու։ Զոր յետոյ դեսպանական միջոցաւ կարող պիտի ըլլան, կարծեմք, և առաւելու լիցիւնքի գահ լինեն։

Հայտնի է թէ Պոլսեանքը՝ որոնք Յունադաւան են և ի սկզբանէ անտի Յունաց հոգեւոր իշխանութեան ներքե կը զոնուին, քանի մը տարիէ ի վեր աղբւրսամատոյց ըլլալով կայսերական կառավարութեան՝ կը խնդրեն նոյն իրաւասութիւնը թողուլ և զատ հոգեւոր վարչութիւն մի կաղմալ։ Բարձրագոյն Ռուս չկրնարով համոզել զՎ. Պոլսոյ Յունաց պատրիարքարան որ ինքնայոժար կամք ընդունի Պոլսեան օրինաւոր խնդիրը և երկու կողմի յառաջ բերած իրաւունքները քննելէ ետև, արժան համարեալ՝ ժամանակիս աղատասիրական ոգին յարգելով, լուծել այս խնդիրը կայսերական հրովարտակա մի, որով Պոլսեանքն որուն արտօնութիւն կը տրուի հոգեւոր գաղտ վարչութիւն մի ունենալ։ Պատրիարք մի կարող է լաքարք անուանուլ։

Այս Պոլսոյ Յունաց Պատրիարքարանը՝ որուն մեծ ցաւ պատճառած է այս բաժանումը, առ բարձրա՝ Սթոնոյն լադիպոսն յուղարկած հետեւալ իւր նամակաւ քանի մը գիտողութիւններ կը նէ ի մասին արամադրութեանց յիշեալ հրովարտակին։

Բարձրագոյն Տէր, խրիստոսի Զորափոս էֆէնտիկն և Աղէքսանդր Բարախոտրիին ձեռք յուղարկեցիք ինձ՝ առաւել թէս ինչիւ, մաղաղաթի վերայ օրինակեալ կայսերական հրովարտակ մի, որ կը պարունակէ վեհապետական որոշում մի, պաշտօնական իշխանութեանէ եղած, որով վեհա՝ կայսեր կառավարութիւնը հարկ համարած է որոշիչ լուծում մի տող տալ տարիէ ի վեր ի կաթ մնացեալ Պոլսեանքն խնդրոյն։

Պատրիարքարանը՝ հաստատրմ մնալով իւր պարտուցը առ վեհա՝ կայսեր զոր Աստուած մեր գլխոյն վերայ կարգած է, երբէք միտքն չէ անցած ուրանալ զյարգութիւնը և վեհապետութիւնը զորս կը պարտաւորի մեր օգուտափառ վեհապետին ի մասին քաղաքական խնդրոց։ Արեւելեան եկեղեցիներ երբէք մէկ ներքե չկրնան այս սկզբունքը որ և է քաղաքական իշխանութեան դէմ։ Սակայն անտարակաւ արժանի Սուլթանները՝ ինչպէս նաև անոնց այժմեան փառաւոր յաջորդը (որուն զօրութիւնը անյաղթելի ընէ Աստուած), չուղեցին երբէք

նաւոր Պատրիարքին իշխանութեանէ ելլել։ Ո՛ր թողունք ասկի աւելի ծանր բան մը, այսինքն որ առաքելական գաշուն իշխանութիւնը՝ ասով թեւ թիկուր և լուծ կը լլայ հպատակոյց՝ իրենց մեծ աւերացը անաստել։

Թիւր առ Հայրապետան Հումայ բողոքելու իրաւունքը նուիրական է ինչու որ Աստուած անոր տօնած է իշխանութիւն արձակելու զոր ինչ որ ուրիշ որեւիցէ դատաւոր կաղած է, և եթէ այս իրաւունքը միշտ և ամէն առան պահում է մեծարանք։ սակայն կարելի չէ համարել որ այս իրաւունքը զործածուի անհնազանդութիւնը տարածելու համար, այսինքն կուղենք ըսել որ հպատակի գիւղանին անդադար բողոքելու յանգուստ ընդդէմ եկեղեցական կարգադրութեանց։ Վանդի բողոքը զարմանք, ինչպէս աղէկ կը լէ Աղէքսանդր Գ. մեր նախորդը, չէ հնարած թեւ թիկուր ըլլալու մարդուն մը չարութեանն, որ կրօնի և կարգի կանանի պահպանութեան հետացած է։

Յիշատի ամէն մարդու ծանօթ բան է, թէ բողոքող կանի և ուղղելու հարկաւոր ծիւթերու մէջ բողոքը ուրիշ զօրութիւն չունի, բայց եթէ անկարողին տեղ կաղողը գնելու։ ասկի աւելի բան պահանջող աւելի և եկեղեցական կարգի խառնիչ, քան թէ առաքելական գաշին հնազանդ որդի սեպուելու է։ Այդ որպէսզի այս կարգն ու կանոնը պահուի, որմէ կը ծանր նաև խաղաղութիւնը, պէտք է որ իւրաքանչիւր անձն իր վիճակին միտ գնելով զոչաւանայ ոտքի տակ առնելու այն սահմանները, որ եկեղեցական օրինքը որոշուել են։ Անոր համար ալ քահանայք աշխարհական գործքերէ բոլորովին հեռու կենալով, միշտ աստուածային պաշտօնին և հոգեւոր վրկութեան միտ գնելու են, հնազանդելով ի

միջամուս ըլլալ եկեղեցական իշխանութեան վերաբերեալ խնդրոց։ Սուլթանները ամեն ժամանակ զանաղաւնեցին քաղաքական իշխանութիւնը եկեղեցական իշխանութեանն, որուն արտօնութիւնները և աղատութիւնները ճանաչեցին և երաշխաւորեցին չաթի իշխանայուն ներով, ու երբէք թող չտուին որու և իցէ միտ հասցընել նախահաստատ իրաւոնց եկեղեցոյն, որ հինգ դարէ ի վեր անոնց կայսերական արտօնքն անմիջական պաշտպանութեան ներքե դրուած է։

Բարձրագոյն Տէր, եթէ վերոյիշեալ հրովարտակը պարզապէս կայսերական վաւերացումը ըլլար գաշնադրութեան մի եղելը՝ մէջ Յունաց պատրիարքարանին և Պոլսեանքն խնդրոյն պաշտպանաց մէջ, այսպիսի վաւերացում մի ինչպէս միշտ, ընդունելի և յարգելի պիտի ըլլար։ Բայց դժբաղդաբար գործը այնպէս չէ։ Վանոյ, որովհետև հիւսիսարևելեան տրամադրութիւն իշխանները եկեղեցական կամ առաջ հակառակ և մեր Ս. Սթոնոյն արտօնութեանց և աղատութեանց մնասալ կարեն, Պատրիարքարանը չկրնար ընդունել կայսերական կառավարութեան վերջնադիրը։

Որովհետև Պոլսեանքն խնդրոյն պաշտպանները կամ իրաւութեամբ կը լսուին Պատրիարքարանին ըրած ո՛րեւէ հաշտարար առաջարկութիւնը, որովհետև կայսերական կառավարութիւնը իշխանութիւն չունի անոնց հանձնել վճիռ մը տալ պարզապէս եկեղեցական խնդրոյ մը մէջ ինչպէս որ վերը ըստեցաւ, և որովհետև ի պատճառ այս անկոնոն կայսերական, Եկեղեցոյն նուիրաւ իրան կանոնները՝ ինչպէս նաև ի հոգեւորաւորմեալ արտօնութեանց և աղատութեանց դէմ յայտնի օրինաւորութիւն կը լլայ՝ ինչպէս շատ անգամ արայացուցուցաւ Զոր Բարձրութեանը, վառն այս պատճառաց պատրիարքարանը վերադառնալով կայսերական կառավարութիւնը ընդունել յառաջմանէ իրեն յուղարկած առաջարկութիւնը և համաձայնեալ տայ իրովինքն՝ այս ինքն տիկեղեցական ժողովոյ մը գումարման։ որուն ձեռնհասութեանն միայն կախեալ է վաւերական և երկու կողմանց համար պարտաւորել վճիռ մը տալ։

Բայց յայտնի կաղաչեմք զկայսերական կառավարութիւնն որ հարկաւոր միջոցները ի գործ գնէ զաղբու համար վրտոթութիւնները՝ որոնք օրըստօրէ կանին գաւառաց մէջ։ Եւ իրօք այս վերջին օրերս հասարակաց անդորրութիւնը մեծագոյն խառնեցաւ մեր հոգեւոր հատին մէջ, ի պատճառ շրջաբերականին զոր Պոլսեանք ժողովրդոյ ներկայալ յոյժները տարածեցին ի Ա. Պոլսոյ, ներկայ տարւոյս Մարտի 3 ամսաթիւով՝ զինի ընդունելոյ զվերոյիշեալ հրովարտակը։ Յունաց պատրիարքարանը կը բողոքէ կայսերական կառավարութեան, առջև ընդդէմ այս խտրութեանց։

Ինչ կրօնաւորք, որ աշխարհքէ քաղաքելով կրօնաւորական ուրտի տակ մտնէ ևս, պէտք է որ սուրբ մատուցութեանց մէջ տարին, ու իրենց կենտրոն մարտութեամբ և հանդարտութեամբ անցնեն վանքերու կամ վանաւանց մէջ իրենց կրօնի գեղատուր, միշտ հոգիներուն, և իրենց մերձաւորաց հոգեւոր վրկութեան համար աշխատելով, և հնազանդ ըլլալով յարգանք իրենց եպիսկոպոսաց։ Այս վախճանիս համար հրատարակուեցան վրկաւտ հրահանգներ ի Ա. Պոլսի քահանայ կրօնաւորաց համար։ Այս հրահանգները եթէ պահուած ըլլալին, չկրնար ունենար այժմ քանի մը կրօնաւորաց ուղղի ճամբէ խտորեւուն գեղադր գէպերը։ Անոր համար կը պատուիրենք խառն ու այս հրահանգները պահուին, և քեզ կը խառնուին, որպէսզի զայս ամենայն պահեւ տալու աշխատուին։

Վերջապէս աշխարհականները պէտք է որ իրենց պարտուցը հաւատարմ մնան, և եկեղեցական բաներու մէջ բնաւ չիշխանուին։ Անոնց եկեղեցոյ մէջ ունեցած պարտքը սորով է և ոչ թէ սորովեցնել, կառավարուի, և ոչ թէ կառավարել։ Աստուծոյ եկեղեցոյն համար չկայ այնպէս մնասալար բան մը, ինչպէս աշխարհականաց եկեղեցական գործքերու մէջ խառնուիլ և եկեղեցական կարգաւորութեանց հրամայելը, անոր համար ալ սուրբ Հաղթ է թէ տիկեղեցական ժողովրդաւ մէջ բանի աւելի զայս դատաւորութեանց։ Ահա ասիկա մեծագոյն կը լլայ, այս է, որ քեզի հարկաւոր տեսանք ըսելու և յանձնելու։ Եւ որպէսզի կարենան աւելի օգտուի այս ամենայն կատարելու այս լիցիւն կուտանք քեզի հարկաւոր իշխանութիւնները։

Ինքն ինքն ինչպէս ամեն մարդ գիտէ Ս. Հայ-
րէի՝ Վ. Պօլսոյ ազգային տնտեսական վերակաշար
ընդհանուր բաւական ժամանակ չունի, ինչպէս որեւէ
կրնայ մեր վրայ ցուցիլ. որ՝ գոհութիւն Աստուծոյ,
ամենին ցաւակցութեան արժանի չեմք: Եւ ինչ
Հայրիկը՝ Պօլսոյ ժողովրդեան ոչ ոք չափաւ մասն
ձանրապէս զանգատելով կըսէ երբ թէ, ձիւս իւս
կիւտար պատրաստ կըմնայ օր մը սիրտի փառելով,
Իտալիա ազգային վարչութեան սնտուկին պարտաւ
ըլլալը և ազգային պարտոյն օրըստօրէ ևս առաւել
ծանրանալը տեսնելով և զարման մը, ճար մը չը-
ղտնելով մինչև ցայսօր, Եւրոպիոյ Պրորադութիւնը
պաշտօնական ազգաբարձութեամբ լրացող միջոցաւ
կընդդէմ ժողովրդէն որ՝ կամ լուծէ ազգային տնտե-
սական վերակաշարը, կամ թող տայ որ ինքը լուծուի,
այսինքն վերադառնայ իւր տեղը:

Այս աշխարհի ցաւալի և ինչպէս վերակաշար մէջ
կըզտնուի Վ. Պօլսոյ Պատրիարքարանը, հետեւեալ
վերոյիշեալ նամակաց հեղինակին անոր խնամքը մեր
վրայ հրաւիրել և զմեզ ինչպէս անտանելով՝ կամ
տղայամտութիւն է և կամ չարամտութիւն, ընտրու-
թիւն իրեն կըձգուի:

Ձմիւռնացի Հայ Երիտասարդ մը:

ՅԱՅՈՒՐԱՅԻՆ ԻՆՏԵՐՎՅՈՒՄ

Այս ամիսամբ քիչ ժամանակի ի վեր Ֆորդրաֆայի
գործատուն մի հաստատուած է ի քաղաքիս Ֆրան-
կաց քաղք Մերնիքին Ֆրեյսթադտին մէջ: Այս գոր-
ծատուն զխաւար արհեստագործներն հայազգի են ու
խլատ մարդեր են պայծառ տեսքով պատուական
պատկերներ կընանեն, որոց մէջ են ապանատես
վկայ կընամբ ըլլալ: Բաց յայտման, գիներն ալ չա-
փաւոր են կարելի եղածին չափ. վասնորոյ կըրորո-
րենք մեր ազգայինները, որպէս ի պատմանք հար-
կին՝ նախամեծար հոգեւորական այս ազգային գործատու-
նը. յորմէ ամեն կերպիս գտն ախտի ըլլան:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, 8 ԱՊՐԷԼ

Վաղը՝ որ է հինգշաբթի, օգոստոս. Սուլթանը
Բարձրագոյն Դուռը պիտի երթայ Երեսնամեակի
մատուցանելու համար, ի ներկայութեան զխաւար
պաշտօնատարաց, կայսերութեան գործող տարեկան
տեղեկագրութեանը, զոր բարձրա՝ Սեյիտ-Եփենդը
սը պիտի կարգայ, ըստ հաստատեալ սովորութեան:
— Ընդհանր շարժում Խոստաց զեպտան վեմա. Իկ-
նաթիկի գործակալը Բարձրագոյն Դուռը երթալով
երկար խօսակցութիւն մի ունեցաւ Սեյիտ-Եփենդի
ետ հետ: Սեյիտը օրը Գաղղիոյ զեպտան վեմա,
մօտի Պուրէն և Եւրոպիոյ Բարձրութեանը հետ բա-
ւական երկար ժամանակ խորհրդակցեցաւ: Այս տե-
սակցութիւնները՝ ըստ հաստատեալ կարծեաց, Պուլ-
լարեան խնդրոյն համար պիտի ըլլան:

— Կաթոլիկ Հայոց վէճը կըշարունակուի, և ըստ
երեւմտեայ շուտով պիտի չըմնանայ. վասնորի հոռոմ
անտալ Պապը՝ հարկաւ զինուորութիւն պիտի չընէ և
չիւրնար ընէ՝ առանց իւր անփոփոխելի սկզբունքը
զէմ վարուելու. ուստի հակահաստունեան կաթոլիկ
Հայերը՝ մեր սիրելի եղբարք ինչ պիտի ընեն.
կամ պէտք է որ ընդունին Պապին անձնական ան-
սխալութիւնը և հետեւեալ անոր սահմանաւ կար-
գադրութիւնները, կամ իրենց տալ Պապին առ-
ոգիւնը ըստ խօսքը կընեն և անոր յաջորդին, ը-
ստ իւր իւր իմ ստանալ, զայն վարչութիւն
իմ են եայլն: Բայց այս քաջութիւնը պիտի կընեն
ունենալ արդեօք. — կըտարակուսիմք մեծապէս:

— Կայսերական հրամանաւ, մեծաշուք Եւրոպիոյ
հօգնանէս էֆենտին, որ Բարձրագոյն Դուռն ար-
տաքին գործող պաշտօնատան մէջ օտար լեզուաց
ըզմակցութեան զիւտնին տեսուչ է, օսմանեան հիւ-
պատոս կարգեցաւ ի Եւրոպիոյ, և այս մարտաբարձին
նախորդ օսմանեան հիւպատոս վարչէն էֆենտին մի
և նոյն պաշտօնը յանձնուեցաւ ինչպէս մէջ:

— Կըշարունակուի ի Բարձրագոյն Դուռը յատկա-
պէս հրաման յուզարկելու ի հոռոմ իւր զեպտանին
որ հաստունեան զերապայծառէն ետ առնու կայսե-
րական պէտքը, որով կաթոլիկ Հայոց Պատրիարք
կարգուած էր:

— Ընդհանր շարժում խիստ ցաւալի զէպտ մի պատա-
հեցաւ Բերայի խաղաղաշուք փողոցը: Հաստունեանին
կուսակցներէն մէկը կուրի բռնուելով հակահա-
ստունեանի մը հետ, այս վերջինը զանախով զարկաւ
և սպաննեց իւր հակառակորդը: Այս մոլեռանդու-
թեան տուած սոսկալի պտուղը՝ առաջ Լաստուած որ
վերջինը ըլլար:

ՁԻՄԻՈՒՆԻՍ ԵՄԵՆԻՍ

Ձմիւռնիս, 41 Ապրիլ:

Բաղարիս հասարակաց անդրորութիւնը բարձր վի-
ճակի մէջ կըզտնուի լուրջ հակոռակութեամբ և խնամօք
զաւառիս ուստիկանութեան տեսուչ մեծաշուք Եւրոպիոյ
Պէլլին, որ մօտեւր վերադարձաւ Իզմիրի չըջակայ դիւ-
ղաբաղաքներէն ուր գտնուած էր իւր պաշտօնին վերա-
բերեալ գործող համար:

— Եւրոպիոյ նախընթաց թուով ծանուցինք Իզմիրի
ազգային ընդհանուր ժողովոյն զուգարմը և անոր ը-
րած անօրէնութիւնները, այսինքն ազգային նոր վար-
չութիւն մի կարգելը, ազգին երկուսու վարժարանաց նոր
հոգաբարձուներ և ազգային կուլուածոյ յատկ վերա-
կայունը ընտրելը:

Այսօր կըշարունակուի, (ինչպէս որ նորահաստատ
ազգային վարչութեան մեծաշուք Սուլթանները յատկ
յայտարարութեամբ մի հրատարակեցին անցեալ շաբ-
թու) թէ նոյն ընդհանուր ժողովոյն համահաճ հաւանու-
թեամբ հետեւեալներն որոշուած են:

Ա. Ազգային երկ եւ վարժարանաց մի միայն ազգա-
տիկ մանկանց և աղջկանց զատարարութեան տարե-
կան ծախսը համար՝ ազգային անշարժ կուլուածքներէն
տարին 40,000 զուրուշ կիւլուածքներ
զատուելով՝ անկախ կերպիս յանձնել ի ձեռս հոգաբար-
ձութեան երկուս վարժարանաց:

Բ. Եւրոպիոյ որ 40,000 զուրուշ զուգարմը՝ ազգա-
տիկ մանկանց և աղջկանց զատարարութեան ծախսը
միայն պիտի կարենայ հոգալ, և թէ աշակերտաց թուոյն
անձնան համեմատ բնականաբար ծախսը ալ պիտի աւել-
նայ, հարկ համարուեցաւ նոյն վարժարանները յաճա-
խող աշակերտաց և աշակերտուհեաց ծնողներէն՝ որոց
վճարը կընենք, տարեկան տուրք մի պահանջել երեք
կարգի բաժնելով. այսինքն առաջին կարգին մէկ աշա-
կերտի համար տարին չորս օսմանեան լիւրս առնուել
երկրորդ կարգին երկու լիւրս և երրորդ կարգին մէկ
լիւրս: Իսկ ազգայնոց վճարին համեմատ այս երեք կար-
գերը տնօրէնելը, ինչպէս նաեւ երկու կամ աւելի զա-
ւակ ունեցողներուն նկատմամբ տուրքի վճարման եղա-
նակը որոշելը՝ ազգային վարչութեան յանձնուած է որ
վերոյիշեալ բաշխման եղանակի որոշուած համաձայն կար-
գադրել ընկերութեամբ ազգային վարժարանաց հոգա-
բարձութեան և երկու քահանայոց:

Գ. Վերջին տուրքը՝ իրեն ազգասիրական նը-
պատ, միւսնոյն եղանակաւ խնդրել և հաւաքել երկուս
վարժարանաց մէջ զաւակ չունեցող և կամ իրենց զա-
ւակները օտար զպատուները յուզարկող ազգայիններէն:

Դ. Ազգային երկուս վարժարանաց մէջ չընդունել
այն աշակերտները և աշակերտուհիները, որոց ծնողը
կարող են և կըմտնեն ու չեն ուզիր իրենցմէ արժանա-
ւորապէս սրահանջուած աուրը վճարել:

— Եւրոպիոյ նախընթաց թուով ծանուցինք Իզմիրի
ազգային ընդհանուր ժողովոյն ազգային հանգան-
կութեան ժողովը տուելով՝ յիշեալ մայրաքաղաքին ազ-
գային պարտքը վճարել, որուն զուգարմը մէկ միլիոն զու-
րուշ կըշահուի: Եւրոպիոյ Պրորադութիւնը ժապարակեալ
տեղադրութեան զուգարմը սրուն մէջ իւրաքանչիւրոյն հան-
գանակած առաջին զուգարմը պիտի նշանակուի, 5000
զուրուշ գրած է եւլը ամենայն Հայոց կաթոլիկոսին
համար, 2000 Եւրոպիոյ Պատրիարքին և 2000 իրեն
համար: Այս տեղադրութեան զուգարմը յաւելցնելու է նաեւ Իզ-
միրի ամենա. Ս. Սաւաթուրին 3000 զուրուշի հանգա-
կութիւնը՝ զոր Պօլսոյն մէկնելին յաւել միւսրած է ի
նպատակ ազգային պարտոց:

ԱՌՆԵՏՐԱԿԱՆ

Վերջին կուզուի միշտ և այս շաբթու 45 կողով
վաճառեցաւ 285-290 զուրուշի չէքին:

Բամպակը գիւրաբաժաւ է և այսօրուան դիւրիւրը
600էն մինչև 557 է կենդինարը ըստ տեսակին:

Այս շաբթու 3000 կենդինար Եւրոպիոյ տեսակ վա-
րձուած ծախուեցաւ 93 զուրուշի կենդինարը:

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԱՅԵԱՆ

Այսօրու Տիւրքիոյ աշխատողութեան հոգաւոր
Ռեկթը, Պօրթիայի կոչուած գիրքը՝ զոր ի գաղղիարե-
նէ աշխարհարար հայերէնի թարգմանած է պարսն Ա.
Ս. Տ. Գրադէտը, և որ կարգաւ արժանի պատմու-
թիւն մըն է, Կոստանդնուպոլսոյ ամեն գրաքանդակ
քով կըմտնուի ի գին 20 զուրուշի:

Գաղղիացի պարկեղտ եւ ուսումնական օրիորդ մի,
որ բիւնոյի եւ երգեւո ուսուցիչ է, պարապ քանի
մի ժամ ունենալով, կընայ մատուցանել զայն՝ դաս
առնելու փափարողաց: Պարզը՝ պիտի է որ մօտի Ս.
Ֆասթըլանին հետ տեսնուի ի Սիւնեօլլու խանն:

ՀԻՒՆՏԻՆ ԲԱՐԵՎԱՄԸ

ԳԵՂԱՏԵՍԸ ՀԱՂԼՈՒԹԻՒՆ

ՁԻՄԻՈՒՆԻՍ ԵՄԵՆԻՍ

Մարտի 29-ին գրուած (Կիւրթ) շատ յոգնած ըլլալը
սովորեալ տեսքին է և չիւրեան ամենափոքրիկ շարժումը կամ զու-
գարմութիւնը վշտալի է յոյժ. վասն զի ուր գտնուել է անոր գե-
ղը՝ Սիւնեօլլու պէտք է. քիչ լաւ գինի, գարեջուր, և ողե-
նէ ընկերներ. և աւելի աղէկ կըլլայ որ ընտրուին հետեւեալ ու-
նեցանք, և ամենին չիւսնա. նմանապէս խաճկէ մի խմը, և անոր
տեղ թէ՛նէ թէ՛նէ (չա՛) դո՛ հեղը: Կարելի եղածին չափ մա-
րութիւն օճէ, ամեն գիշեր իմ գեղահաստակներէ կամ շաբա հատ
կըլլէ շատ միւս կը համեմտեցէ (աւել) հետի կեցիւր: Եւ թէ
այս օգտաւոր կանոնները ճշգրտութեամբ ի գործ դնելու ըլլաւ,
միտք շատով պիտի հաւաքանայ, մարմնիդ առողջ պիտի ըլլայ և
պիտի մոռնաս թէ ջրաց շարժումն ունեցար:

ԱՆԿԱՐԻՍԻՍԻՍԻՍԻՍ ԵՄԵՆԻՍ

Այս գործարանաց վերաբերեալ ամեն հիւանդութեանց մէջ
թէ կըլլանք չափին աւելի չափից կըլլան կամ բաւական չեն ըլ-
լաւ, թէ՛ քարը կամ աւաղը երկուսնոց կը համարեն կամ թէ՛ ա-
յնոց մէջ ցաւեր կը զոյնան մէջքին համապատասխանած մասը: Եւ
ամեն հիւանդութեանց ժամանակը պէտք է շուրջ օրէի գեղահաստե-
րը առնուլ տուել հրահանգաց համեմատ և անոր սպեղանիով չը-
փել երկուսնոց վարի կողմը անորոյն ամեն կըլլան ժամանակը: Այս
գործարան ամենապատշաճ օրէնքին մի պիտի մատուցանէ, այնինչ ու-
րիշ գեղերը շաբա քանի գործարանած պիտի ըլլան:

ԵՍԵՄԵՆԻՍ ԵՄԵՆԻՍ

Որ և է գեղ մի չիւրեան տատանքը գործարանը նորոգել և
աղէկեցնել զայն շատով ինչպէս այս գեղահաստեղը որուն անարեւ-
նաւորութեան կամ հիւանդութեան վերաբերեալ օրոշուած բոլոր թելմ-
կութիւնը ու կըլլան և կը համարեն ի լեւորն (Գաւ Էֆէն), ու
փոխ գործարանը կը կարգաւորեն. չիւրեան տատանի ձգտանք
(Գաւ) գեղերու մէջ քանիչին ներգործութիւն մի ունի և լեւորի
ու օտարացի ամեն անկարողութիւնները միտ կը լծէ:

ԲԱՐԵՎԱՄԸ ԵՄԵՆԻՍ ԵՄԵՆԻՍ (Կիւրթ) ՀԱՂԼՈՒՆ

Հիւանդութեան վերաբերեալ գործարանաց հիւանդութիւնը
ամեն անգամ աւելի յաճախ կը պատահի և երբեմն աւելի վտան-
գաւոր է: Ամեն գործարանութեանց անհարկ ընկնացքին առաջին նը-
շանքը կըլլան միշտ կարգաւորել շուրջ օրէի հաշտակարար գեղա-
հաստից միջոցաւ: Ամեն շաբաթ կը զարմանան արեւուն օր և է աւա-
ժամանակաց անշարժութիւնը, կը թէնէն խոցած շնչաբանե-
րը, կը բաւեցանան շնչաբանութեան տատանի արագութիւնը և կա-
րգու թէնէ կուսան շնչաբանութիւնը թողնուի գիւրեմեալ ու կա-
նոնաւորապէս գործեալ: Այս գեղահաստեղը՝ իրենց մաքրողական
գործութեամբ կը օրէն արեւուն ամեն աղտոտութիւններէ, և ար-
եւուն արեւուն կը զօրացնեն գեղութիւնը (Կիւրթ) ընդհանր ծիւրա-
կան անտի, շնչաբանութեան և ուրիշ թողալին տկարութեանց:

ՏԻՄԵՆԻՍ ԵՄԵՆԻՍ ԵՄԵՆԻՍ ԲԱՐԵՎԱՄԸ

Տիւրքիոյ ամեն, թուրքական և ջրացաւորութեան գեղերու
մէջ, որոնք ուր և է բնական կամ գերբնական շափաղանցութեան յա-
ւալ եղած են, այս գեղահաստեղ աշխարհ և նորոգել ներգործու-
թիւնը մեծապէս օգտաւոր է. քանի մաքրողութիւնը կը վերահա-
տառէ, մաքրողն ամեն հիւանդութեանց կը կանոնաւորէ, ջրայի-
րութիւնը կը զօրացնէ, հիւանդին միտքը կը յարգաւէ և գեղային
պէս առողջութիւնը ձեռք կը լծէ:

Շուրջ օրէի գեղահաստեղը ամենին օգտաւոր գեղերն են հե-
տեւեալ հիւանդութեանց համար:

Շնչաբանութիւն,	Թուրքականութիւն,	Թուրքականութիւն,
Միւսնային տկար,	Տեսուարութիւն,	Տեսուարութիւն,
Խիթ (աւել),	Ջրագոյնութիւն,	Միւսնայինութիւն,
Հարկուցի,	Անարողութիւն,	Բարձրութիւն,
Դիւրեւան տկար,	Գաղղիւն,	Անտի ընկերաց,
Թանջ (Կիւրթ),	Բարձրութիւն սրտի,	Անհանդիմութիւն,
Խոյլ տարանցի,	Քար կամ խիճ միւսը,	Նանց,
Վերնատիւն,	Նոյն,	Մորմային հիւանդու-
թիւնը հիւանդութիւնը իւրաքանչիւն, թիւնը,
Գործարան,	Երկրորդական տկար,	Խոցողութիւն:

Թիւրքալը—տիւրքալը,

Գ. Կ. Ս. Պատրիարքարան: